

XU HƯỚNG BIẾN ĐỘNG CỦA ĐẠO TIN LÀNH TRONG ĐỒNG BÀO CÁC DÂN TỘC THIỂU SỐ MIỀN NÚI PHÍA BẮC

NGUYỄN KHẮC ĐỨC^(*)

Tình hình đạo Tin Lành trong đồng bào các dân tộc thiểu số (DTTS) ở các tỉnh miền núi phía Bắc (MNPB) nước ta hiện nay đang là một vấn đề được xã hội quan tâm. Việc dự báo xu hướng biến đổi của đạo Tin Lành ở khu vực này sẽ giúp các nhà quản lý chủ động hơn trong công tác đối với tôn giáo này. Xuất phát từ thực trạng đạo Tin Lành, chủ yếu trong hai dân tộc Hmông và Dao ở các tỉnh MNPB vừa qua và hiện nay; từ đặc điểm kinh tế, văn hóa - xã hội và chính trị của khu vực này và từ xu hướng vận động, phát triển của đất nước ta và của thế giới, chúng tôi bước đầu khái quát một số xu hướng biến động sau đây của tôn giáo này:

1. Xu hướng đạo Tin Lành tiến dần đến hoạt động ổn định và tuân thủ pháp luật

Hiện nay ở các tỉnh MNPB, việc thực hiện Chỉ thị Số: 01/2005/CT-TTg Về một số công tác đối với đạo Tin Lành của Thủ tướng Chính phủ tuy có khó khăn hơn ở khu vực Tây Nguyên⁽¹⁾, nhưng đã đạt được kết quả khả quan ở nhiều địa phương, như Lào Cai, Cao Bằng, Bắc Kạn... và hứa hẹn đạt kết quả tốt ở các tỉnh khác. Đến nay đã có trên 200 điểm

nhóm Tin Lành được chính quyền các địa phương cấp đăng ký sinh hoạt theo Chỉ thị Số: 01/2005/CT-TTg, với hơn 40 nghìn tín đồ. Các tỉnh MNPB vẫn đang tiếp tục điều tra, khảo sát tình hình đạo Tin Lành để đẩy nhanh hơn nữa việc cấp đăng ký sinh hoạt cho các điểm nhóm. Đối với hầu hết các tỉnh khu vực này, việc thực hiện Chỉ thị Số: 01/2005/CT-TTg đều được tăng cường, số lượng các điểm nhóm được cấp đăng ký sinh hoạt năm sau cao hơn nhiều so với năm trước. Tỉnh Bắc Kạn, trong hai năm 2007 - 2009 đã cấp đăng ký cho 15 điểm nhóm Tin Lành, với 211 hộ, 1.267 người. Tỉnh Cao Bằng, trong vòng một năm (từ tháng 4/2009 đến 3/2010) đã có 7 điểm nhóm Tin Lành được cấp đăng ký... Theo xu thế này, không lâu nữa, các điểm nhóm Tin Lành sẽ nhanh chóng được đăng ký hoạt động, tạo ra một bức tranh mới về đạo Tin Lành ở khu vực MNPB.

*. ThS., Trung tâm Nghiên cứu Tôn giáo và Tín ngưỡng, Học viện CT-HC Quốc gia Hồ Chí Minh.

1. Tại khu vực Tây Nguyên, theo thông tin từ Ban Tôn giáo Chính Phủ, đến tháng 6/2010, đã có khoảng 1.400 điểm nhóm Tin Lành được cấp đăng ký sinh hoạt tôn giáo tập trung theo Chỉ thị Số: 01/2005/CT-TTg của Thủ tướng Chính Phủ, đáp ứng 85 % nhu cầu của số người theo đạo Tin Lành trong khu vực.

Thực tế cho thấy, sau khi được cấp đăng ký sinh hoạt theo điểm nhóm, tín đồ Tin Lành người DTTS rất yên tâm, phấn khởi và sinh hoạt tôn giáo bước đầu đi vào ổn định, nhen nấp hơn.

Qua hai cuộc diễn dã tại điểm nhóm Tin Lành thôn Chu Lìn 1 (xã Chung Chải, Sa Pa, Lào Cai, tháng 8/2009) và Mỏ Phìn (xã Chiến Phố, huyện Hoàng Su Phì, Hà Giang, tháng 8/2010) cho chúng tôi thêm tin tưởng về xu hướng ổn định hoạt động của đạo Tin Lành theo hướng Chỉ thị Số: 01/2005/CT-TTg ở MNPB. Chứng kiến những bà con nông dân Hmông chân chất phấn khởi tham gia sinh hoạt đạo, niềm nở đón tiếp chúng tôi (gồm cả cán bộ địa phương), có thể khẳng định rằng, những đồng bào này theo đạo vì nhu cầu tinh thần, nhu cầu tôn giáo.

Ổn định sinh hoạt của đạo Tin Lành là quá trình đi tới bình thường hóa hoạt động của tôn giáo này ở khu vực. Đến khi các tỉnh MNPB đã giải quyết về cơ bản việc đăng ký các điểm nhóm Tin Lành, sẽ chuyển sang giải quyết các vấn đề khác, như xây dựng cơ sở thờ tự, đào tạo chức sắc, in ấn Kinh Thánh... để đáp ứng hoạt động tôn giáo. Theo chúng tôi, chính những công việc cụ thể phải giải quyết "sau đăng ký điểm nhóm" sẽ quyết định đến sự ổn định hay không ổn định tình hình đạo Tin Lành trên địa bàn. Bởi vì, hoạt động của tôn giáo nói chung và của đạo Tin Lành nói riêng, được giải quyết bởi hàng loạt các yếu tố hợp thành. Do vậy, xu hướng này trở thành hiện thực đến mức độ nào sẽ phụ thuộc rất nhiều vào nhân tố chủ quan và khách quan. Trước hết, để xu hướng ổn định hoạt động của đạo Tin Lành diễn ra, hiện nay các cấp chính quyền địa phương cần khắc phục tình trạng chưa có sự quán

triệt thống nhất tinh thần của Chỉ thị số 01/2005/CT-TTg.

2. Xu hướng đạo Tin Lành tiếp tục phát triển về số lượng và củng cố về chất lượng

Hầu hết chính quyền các tỉnh MNPB đều dự báo, trong thời gian tới đạo Tin Lành sẽ tiếp tục phát triển và có những diễn biến mới. Theo đó, các hệ phái Tin Lành trong và ngoài nước sẽ tăng cường củng cố, phát triển đạo ở vùng đồng bào DTTS các tỉnh MNPB. Các hệ phái Tin Lành, như Hội Thánh Tin Lành Việt Nam (Miền Bắc) (HTTLVNMB), Liên hữu Cơ Đốc Việt Nam, Phúc Âm Ngũ Tuần, các hệ phái Tin Lành nước ngoài (thông qua du lịch, hợp tác, hoạt động từ thiện xã hội)... chắc chắn sẽ đẩy mạnh truyền đạo trong vùng đồng bào các DTTS, trong đó tập trung vào người Hmông, người Dao.

Với những hoạt động trên cùng với các hoạt động tích cực của một số phần tử, cốt cán ở cơ sở, số người theo đạo Tin Lành trong dân tộc Hmông, Dao sẽ tăng và còn lan rộng vào các dân tộc khác.

Mặt khác, đạo Tin Lành đã làm cho một bộ phận người theo đạo có niềm tin tôn giáo khá sâu sắc. Điều đó dẫn đến các hoạt động tôn giáo được củng cố ở mức cao hơn như việc thành lập các hội nhánh, các điểm nhóm, bầu ban chấp sự, tụ tập sinh hoạt đạo sẽ diễn ra ở nhiều địa bàn và có sự liên hệ giữa các hệ phái Tin Lành. Việc đào tạo và phong mục sư trái pháp luật, hiến đất xây nhà nguyện cũng sẽ tăng cường hơn⁽²⁾.

Các hoạt động tuyên truyền, lôi kéo đồng bào theo đạo được tăng cường hơn

2. UBND tỉnh Thái Nguyên, Ban Tôn giáo. Báo cáo thực trạng đạo Tin Lành và hoạt động của đạo Tin Lành trên địa bàn tỉnh Thái Nguyên, Số 51/BC-BTG, ngày 02/6/2006, tr.11.

trước. Một số nơi hoạt động tôn giáo có thể nảy sinh tình hình phức tạp. Theo đó, việc lợi dụng tín ngưỡng, tôn giáo để chia rẽ khối đại đoàn kết dân tộc, kích động di cư tự do gây mất ổn định an ninh chính trị trên địa bàn cũng gia tăng.

- Tăng cường hoạt động truyền giáo

Trong thời gian qua, các hệ phái Tin Lành đã tăng cường truyền giáo ở khu vực MNPB, thậm chí không tuân thủ những quy định của pháp luật với nhiều hình thức truyền giáo, từ đơn giản đến hiện đại, bao gồm cả việc cô lập, ép người Hmông, người Dao theo đạo. Chắc chắn rằng trong thời gian tới, với môi trường xã hội và pháp lí thuận lợi hơn trước, các hệ phái Tin Lành sẽ tăng cường các hoạt động truyền giáo, đặc biệt là các hình thức truyền giáo hiện đại từ nước ngoài để thu hút người DTTS vào đạo, cạnh tranh với các tôn giáo khác và cạnh tranh giữa các hệ phái Tin Lành với nhau. Trong đó biện pháp củng cố tổ chức tôn giáo và hỗ trợ tín đồ về vật chất sẽ tiếp tục được sử dụng.

- Gia tăng số lượng người theo đạo

Qua tìm hiểu tình hình đạo Tin Lành ở các tỉnh MNPB, có thể nói rằng trong thời gian tới số lượng người theo đạo Tin Lành ở khu vực này tiếp tục gia tăng, tất nhiên tỉ lệ tăng sẽ không cao như thời kì trước đây, người dân không còn theo đạo kiểu “phong trào”. Nhận định đó xuất phát từ những cơ sở sau đây:

Môi trường xã hội và pháp lí ở nước ta hiện nay đã thuận lợi hơn cho sự phát triển của tôn giáo nói chung và đạo Tin Lành nói riêng. Nước ta lại đang thực hiện đổi mới, mở cửa và hội nhập ngày càng sâu rộng với thế giới, đặc biệt là sự kiện nước ta gia nhập WTO năm 2006.

Nhiều chủ trương, chính sách đổi mới về tôn giáo, về đạo Tin Lành được ban hành trong những năm gần đây, như *Pháp lệnh Tín ngưỡng, Tôn giáo, Chỉ thị Số: 01/2005/CT-TTg*, v.v... Theo đó hoạt động của các tổ chức tôn giáo nói chung và của các hệ phái Tin Lành nói riêng sẽ có chiều hướng gia tăng, đáng chú ý là các tổ chức tôn giáo ở nước ngoài với nhiều phương thức hoạt động hiện đại, tinh vi, kể cả thông qua các dự án của các tổ chức phi chính phủ để truyền đạo vào nước ta.

Theo thống kê của tỉnh Lai Châu, từ năm 2006 đến nay, số người DTTS theo đạo Tin Lành liên tục tăng, nếu năm 2006, có 13.076 tín đồ thì năm 2009 đã tăng lên 18.372 người. Như vậy, chỉ có 3 năm, đã tăng 5.296 người, bằng 40,5 %. Nguyên nhân tăng được xác định do tách hộ, theo đạo trở lại, hoặc mới theo. Tình hình hoạt động tôn giáo năm 2009 đã có những diễn biến tương đối phức tạp. Các hoạt động truyền giảng đạo, dựng nhà cầu nguyện không tuân thủ quy định của Nhà nước diễn ra ở một số huyện trong tỉnh này.

Ở tỉnh Bắc Kạn, các điểm nhóm Tin Lành được cấp đăng kí sinh hoạt phần lớn tăng số lượng tín đồ. Năm 2009, số người Dao theo đạo Tin Lành tăng 7 hộ, 14 người so với năm 2007, mà nguyên nhân tăng là do một số hộ trước đây còn do dự theo đạo hay không, nay quyết định theo. Năm 2009, hệ phái Tin Lành Báp tit đã có mặt ở tỉnh này.

- Tăng cường đào tạo chức sắc đạo Tin Lành

Mục sư, truyền đạo có vai trò rất quan trọng đến hoạt động ổn định của đạo Tin Lành. Tuy nhiên, ở các tỉnh MNPB hiện

nay rất thiếu mục sư, truyền đạo (có thể nói là chưa có) để chủ trì cơ sở tôn giáo và hướng dẫn sinh hoạt tôn giáo cho tín đồ. Ý thức được điều này, các hệ phái Tin Lành, trong một vài năm gần đây rất tích cực tuyển chọn người Hmông, người Dao để đào tạo trở thành chức sắc hoạt động tôn giáo ở khu vực. Được biết năm 2009, tỉnh Lào Cai có 1 người, tỉnh Cao Bằng có 1 người và tỉnh Bắc Kạn có 4 người được HTTLVNMB tuyển chọn đi đào tạo để trở thành chức sắc. Theo hướng đó, việc đào tạo mục sư, truyền đạo sẽ được các hệ phái Tin Lành tiếp tục xúc tiến mạnh mẽ. Như vậy, trong thời gian tới ở các tỉnh MNPB sẽ có nhiều mục sư, truyền đạo (hầu hết là trẻ tuổi) về hoạt động tôn giáo, từ đó làm cho hoạt động của đạo Tin Lành ở khu vực này dần đi vào ổn định.

HTTLVNMB đã và đang mở những lớp bồi dưỡng thần học cho các trưởng điểm nhóm Tin Lành người Hmông, người Dao ở các tỉnh MNPB. Có nhiều người trong khu vực đang tham gia những lớp học này. Tỉnh Cao Bằng, trong năm 2009, có 14 trưởng điểm nhóm Tin Lành đi học các lớp bồi dưỡng thần học tại HTTLVNMB³⁾.

Anh Sùng Quáng Sinh (trưởng điểm nhóm Tin Lành thôn Mỏ Phìn, xã Chiến Phố, huyện Hoàng Su Phì, Hà Giang), Sùng A Chình (đại diện điểm nhóm thôn Tòng Già, thị trấn Phong Hải, huyện Bảo Thắng, Lào Cai), Hờ A Tòng (Bản Huổi Chỏn, xã Ảng Tở, huyện Tuần Giáo, Điện Biên), v.v... trực tiếp cho chúng tôi biết, vẫn thường xuyên tham dự những lớp học như vậy.

- Tăng cường sửa chữa, xây dựng nhà nguyện hay cơ sở sinh hoạt tôn giáo

Trong thời gian qua, để được cấp đăng kí sinh hoạt tôn giáo tập trung, các điểm

nhóm Tin Lành đã phải mượn nhà ở của dân làm nơi sinh hoạt, đó có thể là nhà của trưởng nhóm hoặc nhà của tín đồ. Tuy nhiên, cơ sở như vậy đã và sẽ không đáp ứng được nhu cầu sinh hoạt tôn giáo của tín đồ, đặc biệt là về lâu dài. Hiện tại, Nhà nước chưa có chủ trương cụ thể về việc cho xây dựng nhà thờ, nhà nguyện, hay cơ sở sinh hoạt tôn giáo trong vùng DTTS, trong đó có khu vực MNPB, vì vậy trong thực tế một số nơi các điểm nhóm Tin Lành đã tự ý coi nơi, hoặc xây mới “nhà nguyện” khi chưa được chính quyền địa phương chấp thuận. Cũng đã xuất hiện những loại hình “nhà nguyện trá hình”, thông qua mua bán, hiến tặng của các cá nhân hay tổ chức. Tuy nhiên, trong thời gian tới, khi Đảng và Nhà nước ta có những chính sách cụ thể về vấn đề cơ sở thờ tự đáp ứng nhu cầu hoạt động của đạo Tin Lành trong đồng bào DTTS, thì việc cấp phép cho các điểm nhóm Tin Lành ở MNPB sửa chữa, xây dựng nơi sinh hoạt tôn giáo sẽ thuận lợi hơn.

- Từ một điểm nhóm Tin Lành tách thành những nhóm nhỏ và lôi kéo, tranh giành tín đồ giữa các nhóm với nhau

Hiện tượng này đang xảy ra ở các tỉnh MNPB, phản ánh một đặc điểm của đạo Tin Lành là dễ dàng hình thành những nhóm tín đồ mới. Tại xã Mai Long, huyện Nguyên Bình, Cao Bằng, lúc đầu chính quyền xã hướng dẫn cho lập 2 điểm nhóm là Nặm Giàng (dân tộc Hmông) và Đẳng Vài (dân tộc Dao). Nhưng theo yêu cầu của các tín đồ, trưởng điểm nhóm và cả ý kiến của HTTLVNMB lúc đó chỉ thành lập một điểm nhóm Sáng Lìn. Khi

3. UBND tỉnh Cao Bằng, Sở Nội vụ. Báo cáo tình hình tôn giáo và công tác quản lý nhà nước về tôn giáo trên địa bàn tỉnh Cao Bằng, tháng 3/2010, tr. 2.

sinh hoạt được một năm, các tín đồ và trưởng điểm nhóm lại đề nghị tách ra để dễ sinh hoạt.

3. Xu hướng phản ứng đối với đạo Tin Lành

Thực tế cho thấy phần lớn người Hmông, người Dao phản ứng đối với đạo Tin Lành trong những điều kiện sống bình thường, không có những biến động lớn (như chiến tranh, khủng hoảng kinh tế - xã hội). Đạo Tin Lành và Công giáo đã được truyền vào hai dân tộc này từ rất lâu, nhưng chỉ có một bộ phận nhỏ người Hmông ở xã Hầu Thào (Sa Pa, Lào Cai) theo Công giáo và một bộ phận người Dao ở Bắc Sơn (Lạng Sơn) theo đạo Tin Lành. Cho đến nay, khi đạo Tin Lành được xem là phát triển đột biến trong dân tộc Hmông thì số lượng người Hmông theo đạo cũng chỉ chiếm khoảng 13 % tổng số dân số của tộc người này; còn đối với người Dao, tỉ lệ đó còn nhỏ hơn, chỉ chiếm 1,3 % dân số người Dao ở khu vực. Xu hướng phản ứng này diễn ra chủ yếu ở hai cộng đồng, là những người không theo đạo và những người theo đạo, sau đó bỏ đạo.

Phần lớn người Hmông, người Dao cho rằng theo đạo chỉ đưa đến những ảnh hưởng tiêu cực: huỷ hoại văn hóa truyền thống, gây mất đoàn kết dân tộc. Họ phản ứng rất mạnh. Thành phần gồm những người dân bình thường, nhưng nhiều hơn là những cán bộ, công chức, viên chức người Hmông, người Dao, nhiều người là cán bộ công chức đã nghỉ hưu.

Nhiều người Hmông, người Dao đã theo đạo Tin Lành một thời gian, sau đó họ tự bỏ đạo vì thấy rằng theo đạo cũng không được gì hơn về kinh tế, những lời hứa hẹn của người truyền đạo không trở

thành hiện thực, mất thời gian đi cầu nguyện, đặc biệt họ thấy rằng theo đạo phải bỏ văn hoá truyền thống, làm mất bản sắc văn hóa của dân tộc mình. Do đó họ bỏ đạo. Từ năm 2000 đến 2005, số người Dao bỏ đạo Tin Lành ở Lào Cai là 57 hộ với 350 người⁽⁴⁾.

4. Xu hướng phát triển tà đạo

Hiện tại, ở địa bàn MNPB có một số tà đạo đang hoạt động.

Tà đạo Dương Văn Minh

Tỉnh Bắc Kạn, đến tháng 3/2010, toàn tỉnh có 56 hộ với 321 người Hmông theo tà đạo Dương Văn Minh (chia làm 3 nhóm) thuộc 3 huyện, cụ thể là: thôn Cốc Nghè, xã Cổ Linh, huyện Pác Nặm; thôn Lũng Lịa, thị trấn Nà Phặc, huyện Ngân Sơn; thôn Đồng Luông, xã Quảng Chu, huyện Chợ Mới. Các nhóm theo tà đạo Dương Văn Minh lén lút sinh hoạt và có chiều hướng ngày càng tinh vi hơn⁽⁵⁾.

Tỉnh Cao Bằng, đến tháng 3/2010, có 338 hộ với 1.766 người theo tà đạo Dương Văn Minh, được phân chia làm 15 điểm nhóm tại các huyện: Bảo Lâm, 189 hộ với 935 người, 9 điểm nhóm; Hà Quảng, 36 hộ với 199 người; Hoà An, 26 hộ với 39 người, 1 điểm nhóm; Trà Lĩnh, 7 hộ với 37 người, 1 điểm nhóm⁽⁶⁾.

Tà đạo Sẻ Chu Hà Ly Cha

Hiện tượng tôn giáo này có nguồn gốc từ Trung Quốc, được truyền vào dân tộc

4. Hà Đức Miêu. *Sự chuyển biến về thái độ của đồng bào Dao trong những khu vực chịu ảnh hưởng của Tin Lành*, HN, 2005, tr. 30.

5. UBND tỉnh Bắc Kạn, Sở Nội vụ. *Báo cáo Tổng kết công tác quản lý nhà nước về tôn giáo năm 2009 và quý I/2010*, Số 219/BC-SNV, Bắc Kạn, ngày 15/3/2010, tr. 2.

6. UBND tỉnh Cao Bằng, Sở Nội vụ. *Báo cáo tình hình tôn giáo và công tác quản lý nhà nước về tôn giáo trên địa bàn tỉnh Cao Bằng*, tháng 3/2010, tr. 2.

La Hủ, xã Bum Tở, huyện Mường Tè, tỉnh Lai Châu năm 2003. Đến ngày 13 - 6 - 2007, tổng số người theo tà đạo Sê Chu Hà Ly Cha ở xã Bum Tở là 37 hộ với 135 người. Những người cầm đầu truyền đạo là Giàng Chà Le, sinh năm 1972, ở bản Tả Phìn, Bum Tở, Mường Tè; Lý Ná Đô, sinh năm 1968, cũng ở Tả Phìn.

Khi theo tà đạo này, các "tín đồ" phải bỏ bàn thờ tổ tiên, không thờ cúng thần linh, không cúng bái lúc đau ốm, chỉ cầu nguyện. Việc cầu nguyện được thực hiện bằng tiếng Quan Hỏa hoặc tiếng dân tộc La Hủ.

Ngoài ra, có một bộ phận đồng bào DTTS theo *Đạo San sư khe tọ* ở 3 huyện Đông Văn, Mèo Vạc và Yên Minh, tỉnh Hà Giang. Về sinh hoạt tôn giáo của họ có những điểm giống với đạo Tin Lành nhưng chưa xác định được thuộc hệ phái Tin Lành nào⁽⁷⁾. Tại xã Thạch Lâm, huyện Bảo Lâm, Cao Bằng, có 35 hộ với 217 người theo *Đạo Chữ thập*.

Ở MNPB hiện nay, có tình trạng nhiều người bỏ đạo Tin Lành chuyển sang theo những tà đạo khác nhau. Với những đặc điểm kinh tế kém phát triển, trình độ dân trí của đồng bào nói chung còn thấp, nhiều phong tục tập quán lạc hậu, chúng tôi nghĩ rằng trong thời gian tới các tà đạo vẫn có điều kiện phát triển trong các DTTS.

5. Tăng cường các hoạt động từ thiện nhân đạo phù hợp với đặc điểm của người Hmông, người Dao và các DTTS khác trên địa bàn

Có thể nói, hoạt động từ thiện nhân đạo của các hệ phái Tin Lành ở nước ta và MNPB thời gian qua rất yếu, vì vậy để có cơ sở phát triển trong điều kiện hiện

nay chắc rằng các hệ phái Tin Lành đã tự ý thức được tầm quan trọng của hoạt động này. Thực tế ở MNPB các hoạt động từ thiện nhân đạo đã được tiến hành, bằng những hoạt động như hỗ trợ quần áo, chăn màn, vật dụng, thậm chí là chữa bệnh⁽⁸⁾ cho các tín đồ, tuy nhiên hoạt động còn rất hạn chế. Ở các nước như Mỹ, Thái Lan, xu hướng này của đạo Tin Lành trong người Hmông đã trở thành hiện thực, và có thể trong thời gian tới nó cũng sẽ diễn ra ở MNPB nước ta. Bởi vì, có như vậy đạo Tin Lành mới có điều kiện tồn tại và phát triển trong vùng dân tộc.

Như vậy, trong thời gian tới, việc thực hiện nghiêm chỉnh Chỉ thị 01/2005/CT-TTg của Thủ tướng Chính Phủ sẽ tạo điều kiện cho sinh hoạt tôn giáo của các tín đồ đạo Tin Lành ở MNPB ổn định, nên nếp hơn. Đồng thời, tình hình đạo Tin Lành ở đây cũng sẽ có những diễn biến mới, đó là sự gia tăng số người theo đạo, tăng cường hoạt động truyền đạo và chấn chỉnh tổ chức của các hệ phái Tin Lành. Tất nhiên, tính hiện thực của các xu hướng đó còn phụ thuộc vào nhiều nhân tố chủ quan và khách quan. Do đó, chủ thể lãnh đạo xã hội phải có sự chủ động cần thiết trong ứng xử với diễn biến của đạo Tin Lành trên địa bàn, qua các chủ trương, giải pháp xoay quanh nội dung các xu hướng đó./.

7. Ủy ban MTTQ Việt Nam tỉnh Hà Giang. *Báo cáo Tổng kết công tác dân tộc, Tôn giáo năm 2008, Phương hướng công tác Dân tộc, Tôn giáo năm 2009*, Số 94/BC-MT ngày 19/12/2008, tr. 2.

8. Có những trường hợp các cháu nhỏ được hệ phái Tin Lành hỗ trợ thăm khám và phẫu thuật tình trạng hở hàm ếch.